CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

WYPEŁNIA ZDAJĄCY

KOD | PESEL

Miejsce na naklejkę.
Sprawdź, czy kod na naklejce to **M-100**.
Jeżeli tak – przyklej naklejkę.
Jeżeli nie – zgłoś to nauczycielowi.

Egzamin maturalny ***Formuła 2023***

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom rozszerzony

Symbol arkusza
MMBB-R0-**100**-2405

DATA: **20 maja 2024 r.**

GODZINA ROZPOCZĘCIA: **14:00**

CZAS TRWANIA: **210 minut**

LICZBA PUNKTÓW DO UZYSKANIA: **35**

WYPEŁNIA ZESPÓŁ NADZORUJĄCY

Uprawnienia zdającego do:

☐ dostosowania zasad oceniania.

Przed rozpoczęciem pracy z arkuszem egzaminacyjnym

1. Sprawdź, czy nauczyciel przekazał Ci **właściwy arkusz egzaminacyjny**, tj. arkusz we **właściwej formule,** z **właściwego przedmiotu** na **właściwym poziomie**.
2. Jeżeli przekazano Ci **niewłaściwy** arkusz – natychmiast zgłoś to nauczycielowi. Nie rozrywaj banderol.
3. Jeżeli przekazano Ci **właściwy** arkusz – rozerwij banderole po otrzymaniu takiego polecenia od nauczyciela. Zapoznaj się z instrukcją na stronie 2.

Układ graficzny
© CKE 2022

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy ten arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron.
   Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Na pierwszej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
3. W wyznaczonym miejscu zapisz numer tematu wybranego do realizacji.
4. Wypracowanie zapisz w miejscu na to przeznaczonym.
5. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
6. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
7. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
8. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.
9. Możesz korzystać ze słownika języka białoruskiego.

Lista lektur obowiązkowych w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024
(zgodna z wymaganiami egzaminacyjnymi)

Poziom podstawowy
Францыск Скарына, *Прадмова да ўсёй Бібліі*
Ян Баршчэўскі, *Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях* (*Плачка*, выбраныя фрагменты)
Канстанцін Вераніцын, *Тарас на Парнасе*
Кастусь Каліноўскі, *Пісьмы з-пад шыбеніцы, Мужыцкая праўда № 1*
Вінцэнт Дунін-Марцінкевіч, *Пінская шляхта*
Францішак Багушэвіч, *Прадмова да Дудкі беларускай, Калыханка,* выбраныя вершы
Змітрок Бядуля, *На Каляды к сыну, Пяць лыжак заціркі*
Цётка, *Шануйце роднае слова*
Максім Багдановіч, *Апокрыф, Хто мы такія, Санет*, выбраныя вершы
Максім Гарэцкі, *Рускі, Стары прафесар*
Янка Купала, *Курган, Незалежнасць*, *Явар і каліна*, *Спадчына*, выбраныя вершы
Якуб Колас, *Новая зямля*, *Што яны страцілі*
Кузьма Чорны, *Макаркавых Волька*
Наталля Арсеннева, *Малітва*, выбраныя вершы
Ларыса Геніюш, *Маці мая сялянская…*, выбраныя вершы
Янка Брыль, *Галя, Маці*
Ян Скрыган, *Слепата*
Іван Шамякін, *Дзеці настаўніцы*
Іван Мележ, *Людзі на балоце* (фрагмент *Сватаўство*)
Барыс Сачанка, *Чаравікі-туфелькі*, *Дарога праз лес*
Уладзімір Караткевіч, *Зямля пад белымі крыламі* (фрагмент раздзела *Зялёны шум*, фрагмент *Людзі зямлі беларускай*), *Дзікае паляванне караля Стаха* (фрагмент *Расказ легенды пра караля Стаха*), *На Беларусі Бог жыве*, выбраныя вершы
Ніл Гілевіч, *Каб людзьмі між людзей пачувацца*
Сакрат Яновіч, *Гасцінец*, *Прыгожай, Бацькаў гнеў*, *Вёха – багіня ганьбы*
Яўгенія Янішчыц, *Ты пакліч мяне. Пазаві...*, выбраныя вершы
Аляксей Дудараў, *Вечар* (фрагменты з дзеі першай)
Васіль Быкаў, *Аблава*, *Калі хочацца жыць*
Алесь Барскі, *Беластоцкі край, Я сын зямлі беластоцкай...*, *Селянін, як тварэц...*, выбраныя вершы
Святлана Алексіевіч, *Чарнобыльская малітва* (фрагмент *Самотны чалавечы голас*)
Барыс Пятровіч, *Спачатку была цемра* (фрагмент 1-га раздзела часткі другой)
Ігар Бабкоў, *Хвілінка* (фрагмент 6-га раздзела часткі *Паветраны шар*).

Poziom rozszerzony
Максім Багдановіч, *За сто лет*
Максім Гарэцкі, *Фантазія*
Якуб Колас, *У палескай глушы* (фрагмент *XVI часткі)*
Янка Купала, *Тутэйшыя*
Рыгор Барадулін, *Жыццё і паэзія*
Сакрат Яновіч, *Пад знакам Арла й Пагоні* (фрагмент *30. Эліты)*
Ларыса Геніюш, *Споведзь*
Надзея Артымовіч, *Ёсць тое...*, выбраныя вершы
Алесь Разанаў, *Sumus ne simus,* выбраныя вершы
Вольга Рымша, *Рэквіем*
Уладзімір Арлоў, *Незалежнасць – гэта...*
Барыс Пятровіч, *Трызненні* (фрагмент *Шчасце быць – 1).*

Inne lektury obowiązkowe zamieszczone w *Informatorze o egzaminie maturalnym z języka białoruskiego jako języka mniejszości narodowej od roku szkolnego 2022/2023*, do których również można się odwołać

Poziom podstawowy
Максім Танк, *Рукі маці*, выбраныя вершы
Віктар Швед, *Беласточчына*, выбраныя вершы
Уладзімір Някляеў, *Праводзіла з дому*, выбраныя вершы
Віктар Шніп, *Жыццё, нібыта нітка Арыядны...*, выбраныя вершы.

Выберы адну з прыведзеных ніжэй тэм і напішы сачыненне.

- Твая праца павінна складацца не менш чым з **350 слоў**.
- Нумар выбранай тэмы ўпішы ў рамку.
- Запішы сачыненне ў адпаведным месцы. Не пішы на палях.
- Сачыненне напішы па-беларуску.

Тэма 1. (0–35)
Паразважай пра матыў *memento mori*[1] ў літаратуры на падставе параўнаўчай інтэрпрэтацыі вершаў Аркадзя Куляшова і Рыгора Барадуліна.

Аркадзь Куляшоў
Мы славу параўноўваем з віном…

Мы славу параўноўваем з віном,
А забыццё глухое – з палыном.

Пакуль не лёг твой цень, твой дзень кароткі
З табою ў ложак вечнасці – труну,
П'ючы шумлівай славы хмель салодкі,
Не забывай пра горыч палыну.

А. Куляшоў, *Мы славу параўноўваем з віном*, knihi.com

Рыгор Барадулін
Затрымліваюцца даўжэй руіны…

Затрымліваюцца даўжэй руіны
У напамін,
Што ўсё на свеце – прах.
Змяняюцца плямёны і краіны,
А непахісна вечны
Толькі страх.

Страх за жыццё сваё
І за чужое,
За промень радасці
І ноч жуды.
Люцейшы ці ў магуты[2],
Ці ў ізгоя
Страх
За свае магчымыя гады.

Маглі б, напэўна, адказаць руіны,
Але не хочуць выдаваць сакрэт,
Каб не скрануць ніводнае цагліны
З падмурка,
На якім трывацьме свет…

Р. Барадулін, *Затрымліваюцца даўжэй руіны*, knihi.com

[1] Memento mori – памятай пра смерць (лац.).
[2] Магутны, надзелены вялікай уладай чалавек.

Тэма 2. (0–35)
У чым заключаецца сіла іншасказальнага пісьма ў мастацтве? Паразважай над пытаннем, абапіраючыся на прыведзены артыкул Ірыны Багдановіч і два выбраныя творы беларускай літаратуры.

Ірына Багдановіч
„Дар музыкі – то твой дар, Божа”

Асобе і творчасці Францішка Багушэвіча (1840 – 1900) прысвечана немалая колькасць даследчыцкіх прац, але яго постаць застаецца яшчэ шмат у чым не разгаданай сённяшнім літаратуразнаўствам. [...]

Вопыт ранейшых ацэнак

Неацэнным для нашага часу застаецца таксама і вопыт папярэднікаў, якія ўспрымалі Багушэвіча як песняра-наватара, прарока адраджэння, што адчыніў дзверы беларускай літаратуры ў XX стагоддзе. А найгалоўнейшай была беларускасць! Абодва зборнікі Багушэвіча: і „Дудка беларуская” (1891), і „Смык беларускі” (1894), – змяшчалі выключна вершы на беларускай мове, што было сапраўды ўпершыню за ўсю гісторыю літаратуры Беларусі ў XIX стагоддзі! [...]

З мастацкага боку Багушэвіч быў майстрам метафарычнага і алегарычнага пісьма (іншасказання), якое прадугледжвала наяўнасць паралельных сэнсаў, схаваных за першапачатковым сэнсам, на першы погляд, рэальных, банальных гісторый, расказаных ім, што дазволіла яму празрыста выказаць глыбінныя думкі аб гістарычным лёсе беларускага народа і перспектывах яго далейшага існавання ў этнакультурнай еўрапейскай прасторы.

У пошуку „жывой вады”

Першы зборнік Мацея Бурачка „Дудка беларуская”, як вядома, пачынаўся праграмным вершам „Мая дудка”, лірычны герой якога марыць „скруціць дудку”, што будзе іграць „над народу доляй”. Аднак апяванне народнай долі мае ў вершы не класава-антаганістычны і нават не сацыяльна-палітычны характар, а філасофска-гістарычны. Расшыфруем: абяздоленасць народа звязана тут не з галечай як такой (бо гэта вынік), не з так званым „панскім прыгнётам”, а з адсутнасцю Богам дадзенага права на выбар, гэта значыць – з адсутнасцю волі, якая прадугледжвае і ўсе астатнія каштоўнасці (выхад з беднасці, культурны росквіт і іншыя грамадскія даброты). Дзеля таго, каб падкрэсліць галоўную ідэю волі, вольнасці, Багушэвіч скарыстоўвае метафару „жывой вады”: „Вадзіцы хоць каплю, ды такой вадзіцы, ды з такой крыніцы, што як хто нап’ецца, дык вольным стаецца”. Вада, якая натоліць сасмяглых і ажывіць нявольнікаў, [...] у сімваліка-алегарычным плане адсылае да біблейскага вобраза святой вады – вады хрышчэння, што нясе духоўнае абнаўленне чалавеку, абвяшчае высокае прызначэнне яго жыцця на зямлі. [...] Вобраз чароўнай дудкі ў творы таксама „працуе” на ідэю вольнасці, бо дудка плача „над народу сконам” (а не проста прыгнётам, галечай), – і гэта ўжо гістарычны аспект народнай драмы, які выходзіць за межы сацыяльна-бытавога канфлікту. Скон народа і „жывая вада” як метафара адраджэння, такім чынам, складаюць два вызначальныя матывы верша, якія перапляліся ў сімвалічным вобразе Бурачковай „дудкі”. [...]

Музычным вобразам „смыка” адкрываецца і другі зборнік вершаў Багушэвіча, названы гэтак жа метафарычна „Смык беларускі”. [...] Смыкам дакранаецца Багушэвічаў „музыка” да дрэваў у лесе (дуба, хвойкі, бярозы) і чуе водгукам ад іх енк

і стогн, якімі выражае пакуту народная душа. Невыпадкова ў дадзеным вершы народная душа асацыюецца з дрэвамі, бо дрэва ў евангельскай сімволіцы азначае крыж, знак пакуты і распяцця Хрыста. [...]

Такім чынам, паэт – валадар дудкі і смыка, пан „жалезнай струны". Ён абуджае народ, пераменьвае сэрцы людзей і кліча іх да адраджэння. Багушэвіч лічыць паэта прарокам – выканаўцам Божай волі на зямлі. І гэта, відавочна, рамантычная канцэпцыя паэта і паэзіі, якая дзіўным чынам заяўляе пра сябе і разбурае натуралістычна-рэалістычнае аблічча яго паэзіі, стэрэатып якога замацаваўся ў беларускім літаратуразнаўстве.

І. Багдановіч, *"Дар музыкі – то твой дар, Божа"* [у:] "Роднае слова" 2010 № 3, с 3–7.

WYPRACOWANIE

na temat nr ☐

Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Miejsce dla egzaminatora		Miejsce dla egzaminatora

Tabele wypełnia egzaminator!

				Jeżeli 0 pkt – wskaż powód.		
1.	Spełnienie formalnych warunków polecenia	0	1	*Brak lektury obowiązkowej.*	*Nie dotyczy problemu.*	*Nie jest wypowiedzią argumentacyjną.*

											Liczba błędów rzeczowych	*OGÓŁEM KLiK*
2.	Kompetencje literackie i kulturowe	0	1	2	3	4	5	6	7	8		
		9	10	11	12	13	14	15	16			

3a	Struktura wypowiedzi	0	1	2	3
		G	F E	C D	B

		Liczba błędów w spójności				
3b	Spójność wypowiedzi		0	1	2	3

3c	Styl wypowiedzi	0	1

		Liczba błędów językowych								
4a	Zakres i poprawność środków językowych		0	1	2	3	4	5	6	7
			3H 3G 3F 2H 2G 1H	3E 2F 1G	3D 2E 1F	3C 2D 1E	3B 2C 1D	3A 2B 1C	2A	1B

		Liczba błędów ortograficznych			
4b	Poprawność ortograficzna		0	1	2

		Liczba błędów interpunkcyjnych			
4c	Poprawność interpunkcyjna		0	1	2

Łączna liczba punktów: ……………………

BRUDNOPIS ***(nie podlega ocenie)***

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2023

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2023

JĘZYK BIAŁORUSKI

Poziom rozszerzony

Formuła 2023